

Acest exemplar provine din
BIBLIOTECA ONISIFOR GHIBU
COLECȚIA IRINA CRISTESCU

Ediție aniversară digitală
ONISIFOR GHIBU 140 (1883-2023)
București Mai 2023

Ediție aniversară digitală realizată la 140 de ani de la
nașterea lui ONISIFOR GHIBU București Mai 2023

Digitizare realizată prin colaborarea în cadrul
Proiectului Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni,
Sfântu Gheorghe, Jud. Covasna:
„Onisifor Ghibu - Digitizarea operei editate Ghibu_Digital”
2023

Editor: Irina Cristescu
Digitizare: Corneliu Beldiman

Pagini web:
<https://www.mncr.ro/>
<https://muzeu.mncr.ro/index.php/expo/personalitati>
<https://onisiforghibu.ro/>

MUZEUL NAȚIONAL AL
CARPAȚILOR RĂSĂRITENI
SFÂNTU GHEORGHE

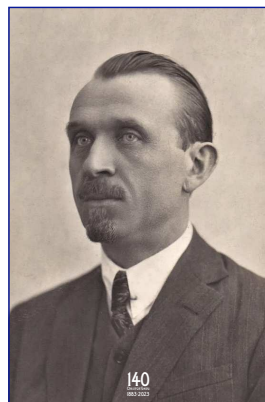
1883-2023 • ANIVERSARE • 140
Onisifor Ghibu
OPUS • ACTIVITATEA • OPERA • POLITENIREA • FIȘORILE

MUZEUL NAȚIONAL AL
CARPAȚILOR RĂSĂRITENI
SFÂNTU GHEORGHE

1883-2023 • ANIVERSARE • 140
EX LIBRIS
ONISIFOR GHIBU
CLUJ-SIBIU
GHIBU DIGITAL
DIGITIZAREA OPEREI EDITATE

ASOCIAȚIUNEA PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN
(ASTRA)

COMISARIATUL GENERAL PENTRU BASARABIA.

DARE DE SEAMĂ
despre
ACTIVITATEA „ASTREI” BASARABENE
în cel dintâi an de activitate a ei
— 1926-7 —

făcută
ADUNĂRII GENERALE DE CONSTITUIRE
ținută la 23 Octombrie 1927
de
ONISIFOR GHIBU
*Profesor la Universitatea din Cluj,
Comisar general al „Astrei” pentru Basarabia,*

CHIȘINĂU
Tipografia Eparchială „Cartea Românească”
1927

„ASTRA“ IN BASARABIA

Darea de seamă a comisarului general către adunarea generală de constituire, ținută la 23 Octombrie 1927 în Chișinău.

În fața unui moment istoric

Prind cu emoție condeiu în mână, spre a face o scurtă dare de seamă publică despre activitatea unei societăți culturale în Basarabia timp de aproape un an și jumătate.

În clipa aceasta gândul îmi zboară îndărăt, pe de o parte la silințele de 66 de ani depuse în altă provincie a țării noastre întregite, de către societatea despre care voiu avea să vorbesc, pe de alta—la încercările făcute de peste două decenii în Basarabia cu scopul de a înjgheba o societate culturală românească solidă.

O privire în trecutul „Astrei“

Iniințată la anul 1861 în Transilvania, supusă pe atunci Austriei, de către fruntașii vieții publice românești ai acelei epoci, „Astra“ a servit decenii de-arândul ca un steag, care neconținut chema pe

fiii neamului la deșteptare, la solidaritate, la muncă și la jertfă pentru binele neamului românesc. Decenii de-arândul, ea a servit ca unlc altar la care se închinau toți fiii aceluiaș popor. Cuvântul ei se —răsfrângea într'o anumită formă, până în sufletul celui din urmă Român din Transilvania. Adunările ei erau cheagul care ținea la olaltă, într'un bloc pe care nimic nu-l putea clinti din loc, atât sufletul cât și trupul românismului de peste Carpați.

„Astra“ n'a fost o simplă asociație întâmplătoare de oameni dornici de a răspândi în masse largi cultura națională,—ea a fost o cetate de conservare, de întărire și de expansiune a tuturor forțelor naționale acumulate de veacuri de poporul nostru. De aceea, nimic n'a putut-o înfrânge: nici viclenia austriacă, nici brutalitatea ungurească, nici anarhia care bântuie pretutindenea dela războiul mondial încoace. „Astra“

a rămas până în clipa de față cea mai puternică și mai solidă organizație culturală românească

Incercări neizbutite în Basarabia

În Basarabia și înțele depuse pentru înjghebări analge, n'au dat nici pe departe rezultate asemănătoare. „*Societatea culturală moldovenească*” dela 1905 s'a destrămat înainte de a fi dat chiar și cel mai mic semn de activitate în folosul neamului. Cea dela 1917 a călcat pe aceleași urme, cu toate că i se creaseră posibilități de activitate remarcabilă. Dela început ea a ajuns stăpână pe o tipografie bună și pe o mare bibliotecă românească, pe cari însă nu s'a dovedit capabilă să le puie și mai ales să le țină în viață. Societatea „*Făclia*”, care i-a luat locul la 1918, a desfășurat timp de un an de zile o activitate bogată pe o mulțime de terene mai mult sau mai puțin proprii, dar apoi s'a discompus, nelăsând în urmă decât amintiri desule de dureroase. La fel a fost experiența cu „*Cercul moldovenesc*” dela 1919-20. După un an de zile, el și-a suspendat activitatea în împrejurări penibile. Nu mai vorbesc de sfioasele încercări, ca societățile „*Propășirea*”, „*Pe drumuri noi*” ș. a., cari au murit din clipa însăși în care s'au născut. Amintesc doar înjghebările în

care și au pus tot sufletul lor de buni Români, distinși generali comandanți ai Basarabiei I. Popovici și V. Rudeanu, cari pe lângă asigurarea Basarabiei prin forța armelor, au căutat să-i întărească și sufletul, prin cultură națională. Cu toată dragostea pe care ei au depus-o în inițiativele lor, și mai cu seamă în *Ateneul dela Nistru*, ele s'au terminat cu acelaș insucces ca și cele cari au precedat-o.

N'au fost mult mai norocoase nici încercările societăților culturale dela București de a-și creia în Basarabia ramificații. „*Liga culturală*”, și „*Fundația Principele Carol*” au fost și au rămas aproape în totalitatea cazurilor simple ficțiuni. Doar *Cosele naționale* dacă au putut desvolta în Chișinău o activitate ceva mai accentuată, dar și ele s'au redus mai mult la caracterul de birou, de cât de societate culturală în sensul strict al cuvântului

În Basarabia românească au înflorit până acum numai societățile minoritare

Trebuie să constatăm cu durere și cu îngrijorare, că timp de aproape un deceniu nu s'a putut înjgheba în Basarabia nici o singură organizare culturală românească serioasă, dar că, în acelaș timp, unele minorități etnice, ca d. e. cea evreiască și cea nemțească, au ajuns să-și organizeze

o serie întreaga de societăți naționale solide, vrednice de admirație

Încercarea „Astreii”

În astfel de împrejurări grele, societatea „Astra” care a venit în Basarabia în urma străduințelor repetate ale conducătorilor ei sufletești, își lua asupra sa o problemă și o răspundere dintre cele mai mari. Răzimată pe măreția ei tradiție de aproape șapte decenii și pe organizarea ei temeinică în Transilvania, „Astra” și-a luat asupra sa să încerce și în Basarabia românească ceea ce, în împrejurări vitrege, izbutise să creeze în Transilvania ungurească și să desvolte, apoi, în Transilvania românească.

Dela începerea activității „Astreii” în Basarabia a trecut aproape pe un an și jumătate. Astăzi ne găsim în fața unui moment de o importanță istorică, trebuind să supunem unei cercetări critice, metodele și rezultate realizate în acest răstimp de încercări și să punem în același timp bazele unei organizații definitive a „Astreii” nu numai în Chișinău, ci în întreaga provincie dintre Prut și Nistru.

În prezenta dare de seamă ne vom dispensa de a înșira tot ce a făcut „Astra” dela înființarea ei în Basarabia și până astăzi, căci toate acestea au fost expuse, pe bază de documente, încă de a-

cum patru luni în broșura noastră intitulată *Trei ani pe frontul basarabean*, apărută în Nr. 10 al *Bibliotecii „Astreii” basarabene*

Aici ne vom mărgini să schițăm doar liniile principale ale activității „Astreii” în această provincie.

„Astra” ca cetate a naționalismului și a solidarității

Mai întâi de toate, trebuie să remarcăm că „Astra” a venit aici, nu ca o societate dornică să-și vadă întinsă organizația ei peste întreg cuprinsul țării, ci a venit pe urma chemării fierbinți adresată de mai mulți fruntași ai Basarabiei, cu diferite ocazii. Ea n'a venit în numele unei ambiții, ci în numele dragostei frățesti și a solidarității naționale, care aici nu izbutise încă să se închege în forme destul de puternice. „Astra” a căutat dela început să refacă unitatea sufletească destrămată de un trecut vitreg și de un prezent prea imbibat de politicianism,—ea a venit să adune la un loc pe toți conducătorii și îndrumătorii vieții naționale de toate categoriile și să-i ajute ca, cu silinți unite, să așeze cât mai curând pe baze solide viața acestei provincii. Consecvență acestui punct de plecare, în primul ei an de activitate „Astra” a făcut tot ce a fost cu putință pentru angajarea la o muncă sistematică a tuturor ener-

giilor intelectuale din orașele Basarabiei, și în special din Chișinău, în strânsă legătură cu ideea solidarității naționale și a servirii multiplelor interese de viață ale acestei provincii.

Ea se impune și în Basarabia, întocmai ca odinioară în Transilvania

Oricât de departe am fi încă de atingerea acestui mare scop, trebuie să recunoaștem că începutul care s'a putut face în acest scurt timp de un an de zile, nu poate trece nebagat în seamă. În comparație cu ce s'a făcut în Transilvania în prima epocă din viața „Astrei” și cu ce s'a făcut în Basarabia în deceniul din urmă, realizările „Astrei” basarabene în primul ei an de activitate sunt chiar remarcabile. Astfel, în timp ce în Transilvania „Astra” n'a izbutit să puie în funcțiune timp de 40 de ani *Secțiunile științifice și literare*, aici ea a izbutit să le creeze în forme destul de satisfăcătoare încă din primul an. Mai mult chiar: în Transilvania nici până în ziua de astăzi Secțiunile n'au ajuns să poată lucra toate de odată, simultan și sistematic. Unele din ele n'au funcționat efectiv nici odată. În Basarabia toate cele zece Secții au lucrat paralel în primul an, observând o linie de conduită unitară, în sensul unei „Aca-

demii militante”. Și, în vreme ce în Transilvania timp de patru decenii, „Astra” n'a ajuns să ție decât 76 conferințe, în Basarabia ea a putut ținea într'un singur an nu mai puțin de 80 de conferințe, dezvoltate în mijlocul unui interes public care nu poate fi cătuș de puțin ignorat. Printre cei 64 conferențieri pe care i-a avut în acest prim an, nu mai puțin de 25 de inși au fost Basarabeni, ceea ce constituie un record nemai atins de vre-o societate românească până acum. De asemenea, în Basarabia „Astra” a putut să publice în primul an nu mai puțin de 12 numere din *Biblioteca „Astrei”* pentru intelectuali, în vreme ce aceeași Bibliotecă în Transilvania n'a trecut de Nr. 14, cu toate că ea a început să se tipărească încă înainte de războiu.

În serviciul maselor de jos

Solidaritatea în sentimente și în activitate am căutat s'o realizăm nu numai între intelectualii români de diferite profesii, de diferite proveniență (basarabeni, regăteni, ardeleni, etc.) și de diferite credințe politice, ci și între aceștia și masele de jos. În vederea acestui scop „Astra” a publicat un mare Calendar popular cu îndrumări sănătoase privitoare la toate nevoile sociale, precum și gazeta „*Cuvântul Moldovenesc*”, care este unica gazetă de viață și cultură națională în

întreagă Basarabia. De asemenea „Astra” a înființat, din donațiunea I. Bibicescu dela Turnu Severin *opt biblioteci* mari și frumoase, în opt localități din județele Orhei și Lăpușna, dând prin ele un exemplu cum trebuie să fie bibliotecile populare pentru ca ele să poată fi adevărate izvoare de lumină și întremare (fiecare bibliotecă își are dulapul ei solid și frumos, și toate cărțile legate).

Grija pentru îndrumarea tineretului universitar

Ideea solidarității a fost servită și în alte direcțiuni. Astfel „Astra” a îmbrățișat ca o problemă de căpetenie a sa, contactul cât mai intim cu *tinerimea universitară basarabeană* dela București și dela Iași. Reprezentanții ai „Astrei” au ținut la cele două universități conferințe de îndrumare pentru tineretul basarabean, și pentru viitor „Astra” și-a pus în programul ei o activitate sistematică în această privință. De asemenea, „Astra” a căutat să îndrumeze pe absolvenții basarabeni ai universităților românești, spre *studii de specializare în țările latine din Apusul Europei*. Primii tineri moldoveni au fost trimiși în Franța și în Italia de „Astra” (deocamdată sunt doi: un medic la Paris, și un inginer agricol la Bergamo),

Comunitatea cu Românii de peste Nistru

N'am uitat nici un moment că solidaritatea noastră națională nu se mărginește la hotarele statului nostru, și că ea ne obligă a ne interesa și de frații noștri rămași dincolo de hotarele noastre politice. În programul „Astrei” a intrat, pe cât s'au putut, și grija pentru *Românii de peste Nistru*, pe cari am căutat să ni-i apropiem. Pe lângă cei 25 conferențieri basarabeni, am avut și un conferențiar transnistrian.

„Astra” și minoritățile etnice din Basarabia

În vederea cât mai bunei încheșări a solidarității cetățenești, „Astra” a inițiat un contact, prin conferințe, și cu *minoritățile etnice* ale Basarabiei. Începutul s'a făcut în primul an cu două dintre ele: cu Polonezii și cu Ucrainenii. Experiențele ne îndeamnă să perseverăm pe această cale, contribuind astfel la rezolvirea cât mai sănătoasă a chestiei minorităților, defavorabil exploatată atât în politica noastră internă, cât și în cea externă.

Dar până acum s'a făcut numai un început

Iată începuturi sistematice de o activitate națională, menită a realiza și în Basarabia stări de lucruri trainice și superioare.

Timp de peste un an, lucrându-se zi de zi, cu râvnă și cu dragoste, s'a dat chiar și pentru cei mai sceptici oameni, dovada că se poate îngheba și în Basarabia un lucru serios și mare

Evident, începuturile nu sunt încă destul de tari, pentru ca lucrurile să poată crește de aici încolo prin singură forța lor.

Mai trebuie muncă, mai trebuie lupte, mai trebuie abnegație de ani întregi, de decenii întregi.

În Transilvania „Astra” a avut nevoie de peste un sfert de secol spre a-și putea consolida situația și a putea merge apoi delăsine, înainte, spre realizarea marilor ei scopuri.

Locul provizoratului trebuie să-l ia acum un Comitet de conducere definitiv.

După o activitate de aproape un an și jumătate ca comisar general al „Astrei” pentru Basarabia, a sosit momentul retragerii mele dela conducere și a luării în mână a frânelor de către un *comitet definitiv*, conform statutelor Asociației noastre.

Hotărî să-mi depun la momentul oportun manda ul în mâinile Comitetului central din Sibiu, care m'a onorat cu încrederea lui, dau expresiune nădejdi mele, că toți oamenii de bine din această provincie, dându-și seama de răspunderea pe care o au față de popor și față de patrie, vor căuta toate mijloacele spre a crea pe seama „Astrei” basarabene organul necesar de conducere și că vor depune toate ostenele ca „Astra”, care are un trecut atât de glorios în Transilvania, să aibă un viitor și mai glorios în Basarabia

Urez urmașilor mei în Basarabia să fie străbătuți de aceeași dragoste și abnegațiune, care i-a condus pe întemeietorii și pe ostentorii de mai târziu ai „Astrei” în Transilvania, pentru ca numele lor să poată fi rostit cu recunoștință și cu evlavie și de către marile mulțimi de astăzi ale acestei țări însetate de dreptate și de lumină, și de către generațiile cari vor veni după noi.